

5. **Лапко О.** Інноваційна діяльність в системі державного регулювання : монографія / О. Лапко. – К. : ІЕП НАН України, 1999. – 254 с.

6. **Сем'янчук П. М.** Інтелектуалізація праці у стратегії інноваційного розвитку економіки України : автореферат / П. М. Сем'янчук. – К., 2010. – 20 с.

7. **Стюарт Т. А.** Інтелектуальний капітал. Новый источник богатства организаций / Т. А. Стюарт / Пер. с англ. – М. : Поколение, 2007. – 148 с.

8. Сучасний тлумачний словник української мови: 50 тисяч слів / За заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубчинського. – Х. : ВД «ШКОЛА», 2006. – 832 с.

REFERENCES

Duda, S. T. "Suchasni pidkhody do vyvchennia poniattia produktyvnosti pratsi" [Current approaches to the study of the

concept of productivity]. *Zbirnyk naukovo-tekhnichnykh prats. Naukovyi visnyk*, no. 15.5 (2005).

Druker, P. F. *Zadachi menedzhmenta v XXI veke* [Task management in the XXI century]. Moscow: Viliams, 2004.

Goylo, V. "Novyy etap v razvitii ekonomicheskoy nauki" [A new stage in the development of economic science]. http://www.ug.ru/old/ug_pril/ol/99/44/eopinion.htm

[Legal Act of Ukraine]. <http://dovidnyk.in.ua/directories/profesii>

Lapko, O. *Innovatsiina diialnist v systemi derzhavnoho rehuliuвання* [Innovation in the system of state regulation]. Kyiv: IEP NAN Ukrainy, 1999.

Sem'ianchuk, P. M. "Intelektualizatsiia pratsi u stratehii innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy" [Intellectual labor strategy of innovative development of economy of Ukraine]. *avtoreferat*.

Stiuart, T. A. *Intellektualnyy kapital. Novyy istochnik bogatstva organizatsiy* [Intellectual capital. A new source of wealth of organizations]. Moscow: Pokolenie, 2007.

УДК 338.48-44(1-22)

СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ПІДПРИЄМНИЦТВА У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ МЕХАНІЗМІ РОЗВИТКУ СЕЛА

ДОВГАЛЬ О. В

УДК 338.48-44(1-22)

Довгаль О. В. Сільський туризм як перспективний напрям підприємництва у соціально-економічному механізмі розвитку села

Стаття присвячена дослідженню сільського туризму як перспективного напрямку розвитку підприємництва в сільській місцевості України, оскільки він позитивно впливає на відродження, збереження і розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини, а також розширює канали реалізації продукції підсобного господарства селянина. Проаналізовано сутність сільського туризму та його місце в комплексному соціально-економічному розвитку села. Визначено основні проблеми розвитку цієї сфери діяльності. Основну увагу звернуто на те, що практична реалізація державної політики у сфері підтримки сільського туризму носить сьогодні, як і упродовж багатьох попередніх років, переважно декларативний характер, а державне цільове фінансування розвитку сільського туризму як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях практично відсутнє. На основі проведеного аналізу подано перспективи подальшого розвитку сільського туризму, враховуючи досвід країн – членів ЄС, в яких прийняття державних і місцевих програм, спрямованих на розвиток підприємництва у сфері сільського туризму, їх належне виконання та достатнє фінансування, реалізація заходів цих програм через фонди підтримки підприємництва є одним із перспективних напрямів розвитку сільських територій.

Ключові слова: сільський туризм, підприємництво, село, соціально-економічний розвиток села, законодавча база.

Бібл.: 9.

Довгаль Олена Валеріївна – старший викладач, кафедра економіки та підприємництва, Миколаївська філія Європейського університету (вул. Морехідна, 2а, Миколаїв, 54010, Україна)

E-mail: dovgal@ua.fm

УДК 338.48-44(1-22)

Довгаль Е. В. Сельский туризм как перспективное направление предпринимательства в социально-экономическом механизме развития села

Статья посвящена исследованию сельского туризма как перспективного направления развития предпринимательства в сельской местности Украины, поскольку он положительно влияет на возрождение, сохранение и развитие местных народных обычаев, промыслов, памятников историко-культурного наследия, а также расширяет каналы реализации продукции подсобного хозяйства сельского жителя. Проанализированы сущность сельского туризма и его место в комплексном социально-экономическом развитии села. Определены основные проблемы развития этой сферы деятельности. Основное внимание обращено на то, что практическая реализация государственной политики в сфере поддержки сельского туризма носит сегодня, как и на протяжении многих предыдущих лет, преимущественно декларативный характер, а государственное целевое финансирование развития сельского туризма как на общегосударственном, так и на региональном уровнях практически отсутствует. На основе проведенного анализа представлены перспективы дальнейшего развития сельского туризма, учитывая опыт стран - членов ЕС, в которых принятие государственных и местных программ, направленных на развитие предпринимательства в сфере сельского туризма, их надлежащее выполнение и достаточное финансирование, реализация мероприятий этих программ через фонды поддержки предпринимательства является одним из перспективных направлений развития сельских территорий.

Ключевые слова: сельский туризм, предпринимательство, село, социально-экономическое развитие села, законодательная база.

Библ.: 9.

Довгаль Елена Валерьевна – старший преподаватель, кафедра экономики и предпринимательства, Николаевский филиал Европейского университета (ул. Мореходная, 2а, Николаев, 54010, Украина)

E-mail: dovgal@ua.fm

UDC 338.48-44(1-22)

Dovgal Ye. V. Rural Tourism as a Prospective Direction of Entrepreneurship in the Socio-Economic Mechanism of Rural Development

The article is devoted to the study of rural tourism as a prospective direction of activity of entrepreneurship in rural districts of Ukraine, since it positively influences restoration, preservation and development of local traditions, trades, monuments of historical and cultural heritage and also expands channels of realisation of products of private farms of rural population. It analyses the essence of the rural tourism and its place in the complex socio-economic rural development. It identifies main problems of development of this sphere of activity. It focuses main attention on the fact that practical realisation of the state policy in the sphere of support of rural tourism bears today, as well as during numerous years in the past, mainly a declaratory character, and the state target financing of development of rural tourism is practically absent both at the state and regional levels. The article uses the analysis to present prospects of further development of rural tourism taking into account experience of EU country-members, in which adoption of state and local programmes, directed at development of entrepreneurship in the sphere of rural tourism, their proper performance and sufficient financing, realisation of measures of these programmes through funds of support of entrepreneurship is one of prospective directions of development of rural territories.

Key words: rural tourism, entrepreneurship, rural, socio-economic rural development, legislative base.

Bibl.: 9.

Dovgal Yelena V. – Senior Lecturer, Department of Economics and Business, Nikolaev branch of the European University (vul. Morekhidna, 2a, 54010, Ukraine)

E-mail: dovgal@ua.fm

Формування соціальної ринкової економіки в Україні неможливе без розвитку сільських територій. Сучасний стан економічного розвитку України потребує пошуку нових форм господарювання в сільській місцевості. Однією з таких форм є мале підприємництво, оскільки воно максимально поєднує інтереси як виробників, так і споживачів продукції. Крім того, у розвитку даного сектора економіки зацікавлені всі верстви населення, а особливо сільське. Оскільки, забезпечуючи зайнятість значної частини населення, цим самим формуючи «середній» клас, вони стають фундаментом формування сучасної економічної піраміди. Перспективним проявом підприємницької ініціативи в сільській місцевості є сільський туризм [4]. Саме це зумовлює актуальність даної публікації.

У країнах з розвинутою ринковою економікою приділяється велика увага розвитку сільського туризму як перспективному напрямку розвитку підприємництва на селі. Вагомий внесок у вивчення цих проблем зробили такі відомі вітчизняні вчені, як: С. Гудзинський, О. Онищенко, М. Орлатий, І. Прокопа, П. Саблук, М. Хвесик, В. Юрчишин, К. Якуба; зарубіжні – Л. Ван Депенель, Ж. Вілкін, Т. Дуча, Х. Каравелі, М. Кларк, Т. Лончі та багато інших.

Українськими вченими висвітлюються різноманітні проблеми сільського туризму: відсутність правового забезпечення; невизначеність щодо схем кредитування, оподаткування, тарифів на житло та послуги; невисокий рівень кадрового забезпечення щодо діяльності з сільського туризму та інші. Однак, незважаючи на різноплановість та глибину проведених досліджень, ця проблема залишається недостатньо вивченою і потребує подальшого дослідження.

Метою статті є вивчення проблем сільського туризму як перспективного напрямку підприємництва в механізмі соціально-економічного розвитку села та надання пропозицій щодо їх вирішення.

Сільський туризм є відносно новим і перспективним напрямком підприємництва, що дозволяє городянам долучитися до традиційного укладу життя сільських жителів. Сутність даного виду туризму полягає в відпочинку в сільській місцевості, де все організаційне забезпечення проживання туристів (у тому числі харчування, дозвілля, обслуговування та ін.) бере на себе приймаюча родина. Сільський туризм являє можливість відпочинку для тих, хто з якихось причин інші види туризму дозволити собі не може. Його привабливими рисами є чисте повітря, домашня атмосфера, незаймана природа, натуральні продукти, тиша і неквапливий побут.

Існує три основні різновиди сільського туризму.

Агротуризм – має як пізнавальний, так і відпочинковий характер, що пов'язаний з використанням підсобних господарств населення або земель сільськогосподарських підприємств, які тимчасово не використовуються в аграрній сфері. Цей вид може не мати обмежень у навантаженості на територію і регламентуванні видів розважального відпочинку.

Відпочинковий туризм (відпочинок у селі). Базою його розвитку є капітальний житловий фонд на садибах господарів і наявні природні, рекреаційні, історико-архітектурні, культурно-побутові й інші надбання тієї чи іншої місцевості.

Екотуризм – науково-пізнавальний вид сільського туризму, характерний для сільських місцевостей і сіл, розташованих у межах територій національних парків, заповідних зон, природних парків тощо, де передбачено відповідні обмеження щодо навантажень на територію та регламентовано види розважального відпочинку [2].

Розвиток сільського туризму у більшості країн світу розглядається як невід'ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку села. Позитивний вплив сільського туризму на поліпшення умов і якості життя селян полягає передусім у тому, що він розширює сферу зайнятості сільського населення, особливо жінок, і дає селянам додатковий заробіток. При цьому їхні прибутки надходять не тільки від здавання в найм приміщень для проживання, а й від таких послуг:

- ✦ безпосередня реалізація власних сільськогосподарських продуктів (без посередників і транспортних витрат);
- ✦ приготування їжі для гостей (з власноруч вирощених продуктів);
- ✦ прокат спортивного та рибацького інвентарю;
- ✦ продаж ремісничих та інших виробів;
- ✦ ознайомлення з місцевими традиціями та культурою;
- ✦ залучення до участі у сільськогосподарських роботах, зокрема, на пасіці, у косовиці;
- ✦ організація розваг (катання на бричці, човні, спостереження за птахами, рибацтво тощо) [7].

Європейський Союз вбачає в сільському туризмі основний важіль економічного підйому своїх сільських територій. За підрахунками експертів Європейського банку реконструкції та розвитку, облаштування в місті вихідця із сільської місцевості в 20 разів дорожче, ніж створення умов для його життя і роботи в селі. Також підраховано, що дохід, отриманий від одного ліжка-місця, еквівалентний річному доходу фермера від однієї корови. На сьогодні в Західній Європі налічується приблизно стільки ж ліжок-місць для відпочинку у сільській місцевості в приватних агрооселях, скільки місць у європейських готелях.

Наприклад, Австрія, яка за своєю площею майже в сім разів менша за Україну, а за кількістю населення – у п'ять разів, за один гірськолижний сезон отримує дохід у сфері сільського туризму близько 10 млрд євро, що дорівнює майже половині Державного бюджету України. Сільський туризм не тільки опинився у сфері інтересів політики Європейського Союзу, а й достатньо сильно нею підтримується, у тому числі й у фінансовому плані [3].

У Франції, Великобританії, Голландії, Ірландії, Німеччині, Іспанії залучення до діяльності у сфері сільського туризму заохочується на національному рівні. За популярністю відпочинок у сільській місцевості в цих країнах посідає нині друге місце після відпочинку на морі.

У Німеччині становлення «зеленого туризму» почалося з розробки концепції його розвитку у периферійних регіонах. У результаті на ринку нині представлені пропозиції дешевого відпочинку на природі, без використання дорогої інфраструктури, але з наданням комфортних умов проживання.

Так, у Польщі на селян, які бажають розпочати діяльність у сфері «зеленого туризму», та тих, котрі вже надають такі послуги, не поширюється дія закону, що регулює господарську (підприємницьку) діяльність.

В угорському законодавстві регулювання «зелено-туристичних» відносин не підпадає під дію нормативних актів, якими регулюються відносини у сфері підприємництва. Відповідно, не підлягають оподаткуванню й особисті доходи, отримані селянами від використання для відпочинку власного житла. Існують також спеціальні пільги та переваги для сімейних господарств, які займаються (або виявили бажання зайнятися) діяльністю у сфері сільського туризму, якщо вони розміщуватимуться на території сільських поселень в економічно слабкорозвинутих (визнаних економічно депресивними) регіонах.

Великий законодавчий досвід у розвитку агротуризму має Латвія. Зумовлено це тим, що вже тривалий час основним контингентом туристів, які бажають відпочити в тамтешній сільській місцевості, є іноземці. Уряд вчасно звернув увагу на цей вельми перспективний вид туризму, здатний вирішити проблему безробіття на селі, і затвердив ряд відповідних нормативів [9].

Це актуально й для України, де особливо загострені соціально-економічні проблеми села, серед яких:

- ✦ низький рівень доходів сільського населення;
- ✦ відсутність ринкової інфраструктури для ОСГ;
- ✦ відсутність державної підтримки ОСГ;
- ✦ недостатній розвиток малого і середнього підприємництва у сільському господарстві і поза сільськогосподарським виробництвом;
- ✦ зношеність матеріальної бази соціальної та інженерної інфраструктури села, зниження якості послуг;
- ✦ обмежений доступ до базових умов розвитку людського потенціалу: освіти, медичного обслуговування, нормальних житлових умов;
- ✦ недоступність і обмеженість інформації щодо сучасних технологій, прав і можливостей населення;
- ✦ відсутність соціального захисту незайнятих і самозайнятих осіб;
- ✦ трудова міграція сільського населення, обезлюднення і відмирання сіл; масовий виїзд молоді з села;
- ✦ втрата національних традицій сільського укладу, сімейних цінностей;
- ✦ відсутність довгострокової державної політики підтримки сільської місцевості;
- ✦ відсутність реальних важелів впливу у органів місцевого самоврядування; нерозвиненість громадського руху.

Українське село володіє високим туристично-рекреаційним потенціалом. У багатьох регіонах представлений широкий спектр потенційно привабливих туристичних об'єктів і комплексів, які користуються великою популярністю у російських і іноземних туристів.

Крім цього, розвиток сільського туризму в Україні стає можливим за рахунок наявності таких факторів:

- ✦ безцінної природної та історичної спадщини;
- ✦ 15 унікальних природних заповідників;
- ✦ сприятливий клімат, який відрізняється від клімату багатьох країн світу;
- ✦ самобутність етнічної спадщини;
- ✦ 4 млн незайнятого або частково зайнятого в сільському господарстві;
- ✦ 6,4 млн житлових будинків потенційно можуть бути використані для сільського туризму;
- ✦ 2/3 сільськогосподарської продукції в особистих селянських господарствах, і є проблеми з її збутом тощо [4].

Перші паростки розвитку сільського туризму в Україні з'явилися в середині 90-х років ХХ ст. Відтоді його популяризацією займається створена 1996 р. Спілка сприяння розвитку сільського «зеленого туризму» в Україні. Уже шість років поспіль у Києві проводяться Всеукраїнські виставки-ярмарки сільського туризму. Так поступово сільський туризм з екзотичного, маловідомого виду перетворюється на один із можливих варіантів активізації господарського розвитку проблемних територій.

Крім цього, Україна має значні природні, кліматичні та рекреаційні ресурси для розвитку сільського туризму, оцінку яких у нашій державі лише почали здійснювати. Майже 15% території – це зони відпочинку, гірські й приморські ландшафти, придніпровські зелені зони, де чисті ріки, повітря, гори, де збережені національні традиції, фольклор, музеї, церкви й інші прекрасні архітектурні пам'ятники. Історично сформувалося більше 500 населених пунктів, які мають унікальну історико-культурну спадщину. Охороняється державою близько 30 національних і регіональних парків і садіб відомих діячів української культури. Видатними є лікувальні ресурси – понад 400 джерел мінеральних вод і більше 100 родовищ цілющих вод, які є унікальними не тільки для України, але й для Європи. Проведені дослідження виявили, що кожний регіон України характеризується своїм напрямом розвитку сільського туризму. Водночас в Україні «приймаюча» сторона сільського туризму зосереджена в традиційних для даного виду туризму регіонах: Карпати, Крим і Приазов'є, де й сконцентровано приблизно 90% сільських туристичних садіб.

Нині західний регіон посідає провідне місце в розвитку сільського туризму. Найбільш популярним є район Карпат у чотирьох областях, до яких він входить: Івано-Франківська, Закарпатська, Львівська та Чернівецька. Основне, що приваблює тут під час відпочинку: взимку – гірські лижі, можливість зустріти Новий рік та різдвяні свята; влітку – незвичайні ландшафти, чисте повітря, вода гірських рік. Найпопулярніші центри «зеленого туризму» в Карпатах: Яремна, Татарів, Верховина, Косів, Путала, Вишняця, Яблучниця, Ясиня, Рахів, Сколе, Славко.

Другим за популярністю є південний регіон. «Роздинкою» Криму є його багатоетнічність. Завдяки сільському «зеленому туризму» можна познайомитися з життям спільнот кримських татар, болгар, німців, греків, їхньою культурою та побутом, скуштувати страви традиційних кухонь і, звісно, відвідати відомі пам'ятники

природи й культури. Найбільш популярні центри «зеленого туризму» в Криму: Алушта, Форос, Мухалатка, Коктебель, Партеніт, Рибаче, Лобанівка, Чернопольє, Олександрівка [5].

Однак, на превеликий жаль, розвиток сільського туризму в Україні відбувається дуже повільно і не системно.

Основними проблемами, що стоять на шляху його широкого розповсюдження, є відсутність дійового господарського механізму розвитку даного виду діяльності сільського населення, що проявляється в такому:

відсутність правового забезпечення розвитку сільського туризму (законодавча база України про цей вид туристичної діяльності складається, в основному, з Конституції України, Закону України „Про туризм”, Закону України „Про особисте селянське господарство” інших непрямих підзаконних актів [8].);

- ✦ відсутність механізму раціонального та екологічно збалансованого використання природного та історико-культурного потенціалу для потреб туризму;
- ✦ невизначеність щодо схем кредитування, оподаткування, тарифів на житло та послуги (господарі «зелених» садіб намагаються скористатися іншими спеціалізованими програмами, одна з яких – «Сільський дім» (фінасується з державного бюджету), що орієнтована здебільшого на будівництво житла. Програма «Сільський дім» діє практично в кожній області України і керується облдержадміністраціями. Та отримати кредит тут дуже складно, бо, приміром, на одну область може бути виділено всього 10 кредитів, а охочих його отримати значно більше [10]);
- ✦ відсутність виваженої маркетингової політики у сфері сільського туризму (як зазначають фахівці, маркетингової стратегії у сільського туризму немає. Це характерно навіть для тих регіонів, де він відносно непогано розвинутий. Сьогодні навіть туроператори слабо уявляють собі, що таке сільський туризм. Незважаючи на різні гранти, які надаються фондами на його розвиток, господарі поняття не мають, як продавати свій продукт і працювати з туроператорами);
- ✦ невисокий рівень кадрового забезпечення щодо діяльності з сільського туризму [1, 6];
- ✦ відсутність інноваційних проектів і наукових досліджень з питань розвитку перспективних видів туризму (розвиток сільського туризму в Україні підтримують спеціальні Європейські програми ТАСІС, Міжнародний фонд «Відродження», Фонд «Євразія», Європейська федерація сільського туризму «Єврожітс», ПРІК ПРООН та інші. Проте повна відсутність державного фінансування й обмеженість фінансових ресурсів зарубіжних партнерів значно стримують ефективний розвиток сільського аграрного туризму в Україні та запобігають соціально-

економічному відродженню сільських територій за рахунок новітніх напрямів розвитку [5].

ВИСНОВКИ

Отже, у подальшому для забезпечення розвитку сільського «зеленого туризму» в Україні вбачається доцільним:

- ✦ розробити нормативно-правову базу як на державному, так і на регіональному рівнях;
- ✦ постійно проводити моніторинг показників щодо розвитку сільського туризму та вивчення потреб ринку послуг;
- ✦ створити інфраструктури державної фінансово-кредитної підтримки розвитку сільського туризму;
- ✦ запровадити безкоштовне навчання сільських господарів основам ведення туристичної діяльності, видання методичних посібників, навчальних фільмів. Враховуючи, що важливою підвалиною організації сільського туризму є також особисті якості господарів агроосель (адже вони повинні навчитися основам сервісу й культури гостинності, бути щирими, усміхненими і мати організаторські здібності), професійні вміння та навички потрібно вивчати у фахових навчальних закладах, де і запровадити відповідний напрям підготовки [5].

Крім того, для того, щоб українське село стало метою подорожі, а селянська садиба – місцем розміщення та відпочинку, потрібно докласти значних зусиль у сфері поліпшення якості туристичних послуг, оскільки відвідуючи село, туристи шукають садибу, яка задовольняє їхні вимоги.

Принциповим моментом формування подальшої стратегії розвитку сільського туризму в сільській місцевості України є питання офіційного визнання місця і ролі цієї галузі в економічній структурі конкретних регіонів, відтак – напрацювання відповідних регіональних комплексних програм. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Биркович В. І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України / В. І. Биркович // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. – 2008. – №1 (6). – С. 138 – 143.
2. Гальцова І. Зелений туризм: недоліки існуючого законодавства / І. Гальцова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2999>
3. Гордієнко О. Фонди підтримки підприємництва «осідлали» тему сільського туризму в Україні / О. Гордієнко. – Режим доступу : <http://rfse.od.ua/ua/silskij-turizm-v-ukrajini>
4. Коробка С. В. Зелений туризм як різновид підприємницької діяльності в сільській місцевості / С. В. Коробка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/korobka_2.htm
5. Малік М. Й. Сільський аграрний туризм як чинник розвитку сільських територій України / М. Й. Малік, Л. В. Забуранна // Економіка АПК : [міжнар. наук.-виробн. журнал]. – 2012. – № 5. – С. 110 – 115.

6. Мельниченко С. В. Соціально-економічне значення та проблеми розвитку сільського зеленого туризму в Україні / С. В. Мельниченко, А. Ю. Єременко // Київський національний торговельно-економічний університет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ecologylife.ru>

7. Пітюлич М. М. Особливості функціонування сільського туризму в Україні та досвід європейських країн / М. М. Пітюлич, І. І. Михайлюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/statti_ukr/pitjulych.htm

8. Про сільський зелений туризм: Закон України. Проект від 12.04.2007 р. № 3467 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/zakon/pro_siltur.htm

9. Туристична бібліотека – все про туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tourlib.net>

10. Філіпенко І. Зелене світло – «зеленим» садивам. (Сільський туризм допоможе боротися з бідністю на селі) / І. Філіпенко // День. – 2008. – 10 квіт.

PREFERENCES

Filipenko, I. "Zelene svitlo – „zelenym“ sadybam" [Green Light for "green" Manor]. Den, April 10, 2008.

Hordiienko, O. "Fondy pidtrymky pidpriemnytstva «osidlaly» temu silskoho turizmu v Ukraini" [Business Support

Fund "saddled" theme of rural tourism in Ukraine]. <http://rfse.od.ua/ua/silskij-turizm-v-ukrajini>

Haltsova, I. "Zeleniy turizm: nedoliki isnuiuchoho zakonodavstva" [Green tourism: the shortcomings of existing legislation]. <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2999>.

Korobka, S. V. http://tourlib.net/statti_ukr/korobka2.htm.

[About rural green tourism: the Law of Ukraine. Project from 12.04.2007, # 3467]. http://tourlib.net/zakon/pro_siltur.htm.

Melnichenko, S. V., and Yeremenko, A. Yu. "Sotsialno-ekonomichne znachennia ta problemy rozvytku silskoho zelenoho turizmu v Ukraini" [Socio-economic importance and problems of rural tourism in Ukraine]. <http://www.ecologylife.ru>

Malik, M. I., and Zaburanna, L. V. "Sil'skyi aharnyi turizm iak chynnyk rozvytku sil'skykh terytorii Ukrainy" [Agrarian Rural tourism as a factor of rural Ukraine]. *Ekonomika APK*, no. 5 (2012): 110-115.

Pitulych, M. M., and Mykhailiuk, I. I. "Osoblyvosti funkcionuvannia silskoho turizmu v Ukraini ta dosvid ievropeiskykh krain" [Features of rural tourism in Ukraine and the European experience]. http://tourlib.net/statti_ukr/pitjulych.htm

"Turystychna biblioteka – vse pro turizm" [Travel Library – all about tourism]. <http://tourlib.net>

УДК 658.6

ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

ЛУПАК Р. Л.

УДК 658.6

Лупак Р. Л. Економічне обґрунтування стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємства

У статті запропоновано варіант поетапного формування та реалізації конкурентної стратегії, який відповідає ознакам елементного поділу, передбачає застосування специфічних процедур і методичного обґрунтування та пояснює систему вибору стратегічної поведінки підприємства в конкурентному середовищі. Систематизовано стратегічні цілі управління конкурентоспроможністю підприємства відносно рівнів їх виконання (нульовий, перший, другий), взаємозв'язки (головні, основні, допоміжні цілі) та послідовності дій. Висвітлено типові стратегії досягнення конкурентних переваг підприємства, поєднуючи маркетинговий підхід (максимізація охоплення цільового ринку) і фінансовий підхід (максимізація цільового прибутку шляхом оптимізації витрат).

Ключові слова: конкурентоспроможність підприємства, стратегічне управління, конкурентні стратегії, конкурентне середовище.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 12.

Лупак Руслан Любомирович – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економіки підприємства, Львівська комерційна академія (вул. Туган-Барановського, 10, Львів, 79005, Україна)

E-mail: economist_555@mail.ru

УДК 658.6

UDC 658.6

Лупак Р. Л. Экономическое обоснование стратегического управления конкурентоспособностью предприятия

Lupak R. L. Economic Substantiation of Strategic Management of Company Competitiveness

В статье предложен вариант поэтапного формирования и реализации конкурентной стратегии, который отвечает признакам элементного разделения, предусматривает применение специфических процедур и методического обоснования и объясняет систему выбора стратегического поведения предприятия в конкурентной среде. Систематизированы стратегические цели управления конкурентоспособностью предприятия относительно уровней их выполнения (нулевой, первый, второй), взаимосвязи (главные, основные, вспомогательные цели) и последовательности действий. Освещены типичные стратегии достижения конкурентных преимуществ предприятия, совмещающая маркетинговый подход (максимизация охвата целевого рынка) и финансовый подход (максимизация целевой прибыли путем оптимизации расходов).

The article offers a variant of stage-by-stage formation and realisation of competitive strategy, which suits features of element division, envisages application of specific procedures and methodical substantiation and explains the system of selection of strategic behaviour of a company in a competitive environment. It systemises strategic goals of managing competitiveness of a company with respect to the levels of their performance (zero, first, second), interrelations (main, basic, and auxiliary goals) and sequence of actions. It describes typical strategies of achievement of competitive advantages of companies combining marketing approach (maximisation of coverage of the target market) and financial approach (maximisation of target profit through optimisation of costs).

Ключевые слова: конкурентоспособность предприятия, стратегическое управление, конкурентные стратегии, конкурентная среда.

Key words: company competitiveness, strategic management, competitive strategies, competitive environment.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 12.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 12.

Лупак Руслан Любомирович – кандидат экономических наук, доцент, кафедра экономики предприятия, Львовская коммерческая академия (ул. Туган-Барановского, 10, Львов, 79005, Украина)

Lupak Ruslan L. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economy of Enterprise, Lviv Academy of Commerce (vul. Tugan-Baranovskogo, 10, Lviv, 79005, Ukraine)

E-mail: economist_555@mail.ru

E-mail: economist_555@mail.ru